

nota

TER ONDERTEKENING

Aan: SOCW

Onderwijsprestaties en Voortgezet Onderwijs

Van

Persoons...

Datum

22 januari 2025

Referentie

50197825

Bijlagen

1. Kamerbrief toekomst van de examenvoorzieningen vo
2. Eindrapportage CvTE – Verbeteragenda Staatsexamens vo – 12 november 2024
3. Onderzoek Oberon naar de doelgroepen van de drie examenvoorzieningen

Intern OCW afgestemd

KenO, OVO

Extern OCW afgestemd

DUO, CvTE

Kamerbrief toekomst van de examenvoorzieningen in het voortgezet onderwijs

Aanleiding

Op 3 december 2024 ging u akkoord met het voorgestelde maatregelenpakket over het vervolg van het staatsexamen vo en de toekomst van de examenvoorzieningen in het voortgezet onderwijs. In bijgaande Kamerbrief vindt u deze maatregelen en de visie op een toekomstig inclusief examenlandschap. In de brief wordt ook ingegaan op de eindrapportage van de Verbeteragenda Staatsexamens vo (hierna: verbeteragenda) van het College voor Toetsen en Examens (hierna: CvTE) en het onderzoek van Oberon naar de doelgroepen van de drie examenvoorzieningen.¹

Geadviseerd besluit

- U wordt geadviseerd om bijgevoegde brief te ondertekenen en daarmee akkoord gaan met bijbehorende financiële en juridische consequenties van de voorgestelde maatregelen.
- U wordt geadviseerd in te stemmen met de continuering van de extra herkansingsmogelijkheid voor diplomakandidaten van het staatsexamen.

Kernpunten Kamerbrief

- De drie examenvoorzieningen voor het behalen van een vo-diploma bieden momenteel niet voor elke examenkandidaat een passende route naar een gelijkwaardig diploma.
- Dit heeft verschillende oorzaken, waaronder:
 - het gebrek aan kennis van v(s)o-scholen over de bestaande maatwerk mogelijkheden binnen het reguliere eindexamen, waardoor deze niet volledig benut worden;
 - knelpunten in de huidige examenregelgeving en de uitvoering hiervan; en
 - het feit dat vso-scholen veelal gebruikmaken van het staatsexamen in plaats van zelf te examineren of een examensamenwerking met een vo-school of vavo-instelling aan te gaan.
- Door betere samenwerking, regelgeving en informatievoorziening wordt gewerkt aan een examensysteem dat aansluit op de behoeften van alle leerlingen, zonder afbreuk te doen aan de waarde van het diploma.

¹ Dit zijn het regulier voortgezet onderwijs (vo), het voortgezet algemeen volwassenonderwijs (vavo) en de staatsexamens vo.

- In de brief wordt ingegaan op (I) de toekomst van een inclusief examenlandschap en (II) de uitkomsten van de verbeteragenda. Onderstaand worden deze onderdelen besproken.

I. Een toekomst van een inclusief examenlandschap

- U schetst dat het streven is dat het overgrote deel van de leerlingen het eindexamen aflegt op de eigen school, daar waar zij ook onderwijs volgen, en dus deelneemt aan het reguliere eindexamen.
 - Hiervoor is het noodzakelijk dat het reguliere eindexamen passender wordt. Daarom kondigt u een aantal stappen aan om specifieke knelpunten te verhelpen.
- U geeft aan dat een beweging moet ontstaan waarin vso-leerlingen van het staatsexamen naar het reguliere examen gaan. Daarvoor geeft u diverse redenen, waaronder dat hun onderwijs en examen op deze manier in één hand komen te liggen en daarmee een logisch verlengde van elkaar zijn.
 - Om deze beweging in te zetten wordt een aantal maatregelen getroffen om samenwerking tussen het vso en vo te versterken en vso-scholen bewust(er) na te laten denken over het examen.
- U benadrukt dat het staatsexamen beschikbaar blijft waar nodig, ook voor vso-leerlingen.
- U gaat in op de motie van het lid Paternotte (D66) over maatwerkroutes en doet deze hiermee af.

II. Uitkomsten verbeteragenda staatsexamens vo

- U geeft een toelichting op de reden dat de verbeteragenda is uitgevoerd, waarbij u ook ingaat op de moties van het lid Westerveld (GL/PvdA) en van het lid Beckerman (SP).
- U spreekt nogmaals de ambitie uit dat meer vso-leerlingen moeten deelnemen aan het reguliere eindexamen. Daarnaast stelt u dat het staatsexamen wel een belangrijk vangnet blijft en dat bepaalde maatregelen getroffen moeten worden om de voorziening passender en toekomstbestendig te maken. Deze worden opgesomd.
- Over de uitvoering van de moties om herkansingen voor deelcertificaatkandidaten en een gelijk uitslagmoment te realiseren legt u uit dat hiervoor spreiding van de college-examens nodig is. Deze spreiding brengt enorme kosten met zich mee die niet in verhouding staan tot het aantal staatsexamenkandidaten; daarom wordt zij als ondoelmatig bestempeld.
- U gaat in op de verruimde herkansingsmogelijkheid voor diplomakandidaten en meldt dat deze voorlopig blijft bestaan. Over vijf jaar wordt geëvalueerd of er ruimte is ontstaan om opnieuw te kijken naar herkansingen voor deelcertificaatkandidaten.

Toelichting

Politieke context

In deze brief worden drie moties behandeld:

- Westerveld (GL-PvdA), Kwint (SP) en Van den Hul² (PvdA) over de herkansing voor deelcertificaatkandidaten. Uit de analyses van de maatregelen uit de verbeteragenda blijkt dat de benodigde spreiding van de college-examens ondoelmatig is. Over vijf jaar wordt opnieuw gekeken naar de mogelijkheden, als de aangekondigde maatregelen ervoor hebben gezorgd dat het aantal staatsexamenkandidaten flink is afgenomen.
- Beckerman³ (SP) over het gelijktijdig bekendmaken van de resultaten van de centraal schriftelijke examens van zowel staatsexamenkandidaten als overige kandidaten. Deze motie wordt door de oplossing voor het eerder bekendmaken van CE-resultaten afgedaan. Dit is reeds gecommuniceerd aan de Kamer.⁴
- Paternotte (D66) en Westerveld⁵ (GL-PvdA) over het opstellen van concrete voorstellen voor specifieke maatwerkroutes van het voortgezet onderwijs naar het hoger onderwijs. Deze motie wordt afgedaan door de aangekondigde maatregelen gericht op het wegnemen van knelpunten in de huidige examenregelgeving, het beter bekendmaken van maatwerk mogelijkheden, en het ondersteunen van scholen bij (samenwerkingen op het gebied van) examinering. De motie benoemde ook maatwerkroutes die de lat voor het behalen van het diploma verlagen, zoals een maatwerkdiploma met vakken op een lager niveau en ongediplomeerde uitstroom naar het vervolgonderwijs. Dergelijke maatregelen zijn niet opgenomen in het voorstel, vanwege het belang van een transparant en volwaardig diploma.

Totstandkoming toekomstbeeld inclusief examenlandschap

Het afgelopen jaar is duidelijk geworden welke stappen er gezet moeten worden om tot een inclusief examenlandschap te komen. Belangrijke bronnen van informatie hiervoor zijn het onderzoek van Oberon naar de doelgroepen van de drie examenvoorzieningen en de eindrapportage van de verbeteragenda van het CvTE. Daarnaast is er veel contact geweest met het onderwijsveld en de sectorpartijen. Zo is een vervolg gegeven aan de gespreksronde vso-examineren, heeft op 24 oktober 2024 een ambtelijk overleg plaatsgevonden met sectororganisaties en op 9 december 2024 heeft DGFO een bestuurlijk overleg gehad met de sectororganisaties.⁶ In het bestuurlijk overleg zijn sectororganisaties meegenomen in de voorgestelde beleidslijn en bijbehorende maatregelen. Het merendeel van de sectororganisaties geven aan het voorstel te steunen. De aandachtspunten die tijdens het overleg werden meegegeven richtten zich met name op goede informatievoorziening richting scholen over de

² Kamerstukken II, 2019-2020, 35 300-VIII, nr. 192

³ Kamerstukken II, 2023-2024, 36410-VIII, nr. 88

⁴ Kamerstukken II, 2023-2024, 31 289, nr. 585

⁵ Kamerstukken II, 2020-2021, 35 570 VIII, nr. 72

⁶ De sectororganisaties die tijdens het bestuurlijk overleg vertegenwoordigd waren: LAKS, LBVSO, Stem van de vso-leerling, Ouders en Onderwijs, Balans Digitaal, Sectorraad GO, Po-raad, VO-raad, Vavonetwerk, Visio en Kentalis.

maatwerkmogelijkheden en duidelijkheid creëren over wat van v(s)o-scholen verwacht wordt bij een examensamenwerking. De vertegenwoordiging van vso-leerlingen hebben zorgen geuit over het termijn waarop vso-leerlingen effecten zullen ervaren.

Financiële consequenties

- De totale kosten voor het maatregelenpakket bedrage € 2,0 mln. in 2025 en 2026. In de daarop volgende jaren zit er een lichte afbouw in de reeks. Vanaf 2030 zijn de structurele kosten € 1,5 mln. per jaar. In onderstaande tabel is de reeks uitgewerkt en opgesplitst per organisatie.
- Het merendeel van de kosten is bedoeld voor het ophogen van de vergoedingen voor staatsexamenbetrokkenen, namelijk structureel € 1,25 mln. per jaar. De overige kosten zijn bedoeld voor het inrichten van een expertisepunt passend examineren, het versterken van de informatiepositie van scholen over passend examineren en voor het doorvoeren van kwaliteitsverbeteringen aan het staatsexamen die voortkomen uit de verbeteragenda.
- De totale kosten worden gedekt op het bestedingsplan van artikel 3 uit de post die gereserveerd staat voor het staatsexamen.

	2025	2026	2027	2028	2029	2030 e.v. (struc)
CvTE	380	360	262	262	156	112
DUO	1.250	1.250	1.250	1.250	1.250	1.250
OCW	367	367	347	347	347	142
Totaal	1.997	1.977	1.859	1.859	1.753	1.504

Tabel 1. Overzicht financiële consequenties maatregelenpakket (bedragen x € 1.000).

Juridische consequenties

- Onderdeel van het maatregelenpakket is het uitbreiden van het gespreid examen van twee naar drie jaar. Dit vraagt om aanpassen van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020. Afhankelijk van de beschikbare juridische capaciteit wordt bepaald wanneer dit in werking kan treden.
- Daarnaast wordt de komende periode geëvalueerd en verkend of het passend is om op onderdelen wet- en regelgeving aan te passen. Afhankelijk van deze uitkomsten wordt bepaald of en op welk termijn regelgeving hierop gewijzigd kan worden. Het totaal pakket van aanpassingen wordt naar waarschijnlijkheid één wijziging van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Vervolgproces

- Het is de planning om het expertisepunt passend examineren vóór de start van het nieuwe schooljaar (2025-2026) ingericht te hebben.
- Het doel is de genoemde afspraken met en tussen de vo- en vso-sectoren om vso-leerlingen van het staatsexamen naar het reguliere eindexamen te krijgen in 2025 gereed te hebben. Daarnaast is het doel dat alle vso-scholen met het uitstroomprofiel vervolgonderwijs in 2025 een examencontactpersoon hebben.
- De genoemde knelpunten onder *Passender regulier eindexamen* worden in 2025 opgepakt. Omdat het aanpassingen in de regelgeving betreft is de inwerkingtreding afhankelijk van de beschikbare juridische capaciteit.
- De maatregelen over het staatsexamen worden in 2025 ingevoerd.

- In de Kamerbrief is opgenomen dat voor het eind van dit jaar de Kamer wordt geïnformeerd over de voortgang van de maatregelen.
- Gedurende de implementatie van de maatregelen zal worden nagedacht over aanvullende maatregelen indien nodig, bijvoorbeeld omdat de examensamenwerkingen niet vrijwillig tot stand komen.
- Eventuele toekomstige stappen zijn bijvoorbeeld:
 - Het verplichten van een financiële bijdrage van vso-scholen aan het staatsexamen. Op dit moment betalen vso-scholen niet voor het gebruik van het staatsexamen.
 - Het verplichten om regionaal samen te werken op examengebied.

Datum
22 januari 2025

TER BESLUITVORMING

Aan: SOCW

nota

Vervolg staatsexamens en toekomst
examenvoorzieningen

Onderwijsprestaties en
Voortgezet Onderwijs

Van

P..

Datum

11 november 2024

Referentie

49151719

Bijlagen

1. NtB Uitkomsten verbeteragenda staatsexamen vo en toekomst examenvoorzieningen
2. Hoofdpijnen Kamerbrief over uitkomsten verbeteragenda staatsexamens vo en de toekomst van de examenvoorzieningen

Intern OCW afgestemd

DUO

Extern OCW afgestemd

CVTE

Aanleiding

Op 17 oktober is met u in een brainstorm gesproken over de uitkomsten van de verbeteragenda staatsexamens vo (hierna: verbeteragenda) en de financiële en organisatorische consequenties van het uitvoeren van de moties Westerveld¹ en Beckerman.² Vanwege deze consequenties is een potentieel alternatief besproken, waarbij het reguliere eindexamen passender wordt gemaakt voor leerlingen met een ondersteuningsbehoefte. In de brainstorm heeft u ons verzocht om na te denken over de wijze waarop dit een zo'n groot mogelijke kans van slagen heeft. In deze nota wordt een versterking van het maatregelenpakket voorgesteld. Deze is onder andere gebaseerd op de gesprekken die de afgelopen weken zijn gevoerd met partijen uit het veld over de probleemanalyse en het alternatieve scenario.

Geadviseerd besluit

- U wordt geadviseerd in te stemmen met het voorgestelde maatregelenpakket, waarna de Kamer geïnformeerd wordt over de uitkomsten van de verbeteragenda en de toekomst van de examenvoorzieningen.

Kernpunten

- Tijdens de brainstorm heeft u verzocht om uit te werken hoe er meer stevigheid kan worden gegeven aan het voorgestelde maatregelenpakket (zie nota in de bijlage voor het eerder voorgestelde maatregelenpakket). Daarnaast heeft u ingestemd met het voorleggen van de probleemanalyse aan en bespreken van oplossingsrichtingen met sectororganisaties. Dit is op 24 oktober en 4 en 5 november gebeurd.³
- Uit de gesprekken met stakeholders is geconstateerd dat er steun is voor de voorgelegde probleemanalyse en oplossingsrichtingen. Mede op basis van de uitkomsten van deze gesprekken worden een aantal aanvullende maatregelen voorgesteld die moeten bijdragen aan de beweging om het

Dank!
Zie naar
oplossings-
richtingen.
MMP

¹ Kamerstukken II, 2019-2020, 35300, nr. 192

² Kamerstukken II 2023-2024, 3 6410-VIII, nr. 88

³ De sectororganisaties die bij de bijeenkomst op 24 oktober vertegenwoordigd waren: VO-raad, Po-raad, sectorraad GO, Vavo-netwerk, Ouders en Onderwijs, Balans Digitaal, Simea, Visio, NRTO. De sectororganisaties die leerlingen vertegenwoordigen waarmee het gesprek gevoerd is: LAKS, LBVSO en Stem van de VSO-leerling

reguliere eindexamen beter passend te maken voor (vso-)leerlingen met een ondersteuningsbehoefte:

- o Samenwerkingsverbanden een rol geven bij het leggen van contacten tussen vso- en vo-scholen op het gebied van examinering.
- o Een bestuurlijke afspraak maken over het aanwijzen van een examencontactpersoon op vso-scholen en op basis van deze ervaringen toe te werken naar een passende verplichting.
- o Een expertisepunt realiseren dat actief met vso-scholen in gesprek gaat over passend examineren van de leerlingen en dat dient als vraagbaak voor scholen, ouders en leerlingen over maatwerk mogelijkheden binnen het eindexamen.

De verwachting is dat voor het voorgestelde maatregelenpakket draagvlak zal zijn binnen de sectoren. Het is echter wel te verwachten dat het een aantal jaren zal duren voordat resultaten van deze maatregelen zichtbaar zullen zijn.

- In het belang van de leerling adviseren om niet te kiezen voor de meeste stevige optie, namelijk een verplichte examensamenwerking tussen vo- en vso- scholen. Met het voorgestelde aangescherpte maatregelenpakket wordt namelijk ruimte gehouden voor scholen om te kiezen voor het staatsexamen als dit beter past voor de vso-leerling.
- Indien u instemt met het verstevigde maatregelenpakket wordt een Kamerbrief voorbereid over de uitkomsten van de verbeteragenda en de toekomst van de examenvoorzieningen waarvan het streven is om deze, conform toezegging, voor het kerstreces aan de Tweede Kamer te versturen. De hoofdlijnen van de brief is als bijlage in deze nota opgenomen.

Toelichting

Versteviging maatregelenpakket

Het doel van het voorgestelde maatregelenpakket is dat op termijn iedere leerling op een zo passend mogelijke manier het eindexamen kan doen. Om dit te bereiken wordt ingezet op het passender en toegankelijker maken van het reguliere eindexamen voor leerlingen met een ondersteuningsbehoefte en het stimuleren van vso-scholen om gebruik te maken van het reguliere eindexamen. Tegelijkertijd worden kwaliteitsverbeteringen doorgevoerd aan het staatsexamen, zodat deze examenvoorziening zo goed mogelijk aansluit bij de wensen en behoeften van individuele kandidaten en de vso-kandidaten voor wie het niet mogelijk is om het reguliere eindexamen te doen.

Tijdens de brainstorm is een set aan maatregelen voorgesteld. Om daaraan meer stevigheid te geven stellen we voor om:

- te verkennen of samenwerkingsverbanden een rol kunnen krijgen in het leggen van contacten tussen vo- en vso-scholen passend examineren van

ook rol
dat
staatsexamens
niet route
is voor
leerlingen
die
regulier
route
aan kunnen.
Focus op
leerling die recht
nood heeft

Zoveel
mogelijk
eerste
bestaan
structuren

leerlingen. Daarnaast wordt vanuit de overheid gestimuleerd dat binnen bestaande (regionale) samenwerkingen of netwerken het gesprek wordt gevoerd over het passend examineren van leerlingen met een ondersteuningsbehoefte en dat de onderlinge samenwerking wordt gezocht op het gebied van examinering.

- een bestuurlijke afspraak te maken met de vso-sector om te zorgen dat vso-scholen een examencontactpersoon aanwijzen op de school die kennis heeft van de verschillende manieren waarop vso-leerlingen het examen kunnen doen en over de maatwerkmogelijkheden binnen het eindexamen. Daarnaast kan deze persoon bij een examensamenwerking actief meedenken met reguliere vo-scholen of vavo-instellingen over het passend examineren van de leerlingen. Op basis van de ervaringen die hiermee worden opgedaan wordt toegewerkt naar een passende juridische verplichting voor een examencontactpersoon op vso-scholen.
- scholen, ouders en leerlingen zo goed mogelijk te informeren over – en scholen zo veel mogelijk te ondersteunen bij – passend examineren. Hiervoor zetten we in op het realiseren van een expertisepunt dat actief met scholen in gesprek gaat over de mogelijkheden om leerlingen passend te examineren en over het aangaan van examensamenwerkingen. Daarnaast dient dit punt als een plek waar scholen, ouders en leerlingen terecht kunnen met vragen over passend examineren. Het kan een verbindende rol spelen tussen scholen in een regio bij het aangaan van examensamenwerkingen en het delen van goede voorbeelden.

Verwachte impact voorgestelde maatregelen

- De verwachting is dat op termijn voor het merendeel van de vso-leerlingen het reguliere eindexamen passend zal zijn. Voor de leerlingen waarvoor dit geen mogelijkheid is blijft het staatsexamen toegankelijk.
 - Momenteel doen circa 1000 vso-leerlingen per jaar het reguliere eindexamen omdat zij op een vso-school zitten met een eigen examenlicentie of omdat zij als extraneï het eindexamen doen op een reguliere vo-school of vavo.
 - Circa 3500 vso-leerlingen per jaar doen het staatsexamen. De verwachting is dat op termijn drie kwart van deze groep op een passende wijze het reguliere eindexamen kan doen.
 - Voor de overige groep leerlingen zal naar verwachting het staatsexamen passender blijven, omdat het examen daarmee gespreid kan worden over meer dan drie jaar of omdat het in het belang van de leerling niet passend is om het reguliere eindexamen te doen.
- Vso-leerlingen zullen hierdoor op dezelfde wijze met leerlingen uit het reguliere vo het diploma kunnen behalen, waarbij zij op dezelfde dag te horen krijgen of zij geslaagd zijn. Daarnaast komen het onderwijs en het eindexamen hierdoor voor vso-leerlingen meer in één hand te liggen,

waardoor het beter mogelijk is om het eindexamen aan te passen aan de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen.

- Voor een deel van de maatregelen is implementatie in 2025 mogelijk, zie onderstaand overzicht van de termijnen waarop maatregelen geïmplementeerd kunnen worden. De termijn waarop de resultaten zichtbaar zijn is mede afhankelijk van de bereidwilligheid van scholen. Vanuit sectororganisaties is aangegeven dat het de verwachting is dat het enkele jaren zal duren voordat vso-scholen een duurzame examensamenwerking hebben opgebouwd of voldoen aan de eisen die gesteld worden voor een examenlicentie.
- De door de politiek gevraagde aanpassingen aan het staatsexamen worden in het voorgestelde maatregelenpakket niet tot uitvoering gebracht. Het maatregelenpakket werkt echter op een effectievere en doelmatigere manier toe naar een passende examenvoorziening voor iedere leerling. Hiermee wordt wel gehoor gegeven aan de politieke opdracht om het eindexamen passender te maken voor vso-leerlingen.

Financiële consequenties

- Aan het alternatieve pakket aan maatregelen zijn financiële consequenties verbonden. De inschatting is dat dit vanaf 2025 jaarlijks €2,5 miljoen betreft. De verwachting is dat deze kosten na ongeveer 5 jaar zullen afbouwen tot €2 miljoen structureel.
- Deze kosten worden gemaakt door het CvTE, DUO en OCW. Een groot deel van de kosten is €1,25 miljoen voor de verhoging van de vergoedingen van staatsexamenbetrokkenen.
- Op het bestedingsplan van artikel 3 (VO) staat een post 'staatsexamen' opgenomen, waaruit een groot deel van deze kosten incidenteel en structureel kan worden gedekt. Voor een klein deel van deze kosten (circa 700K) geldt dat hiervoor incidenteel geherprioriteerd moet worden op het bestedingsplan.

Vervolgproces

- Indien u instemt met het alternatieve scenario zal worden toegewerkt naar een Kamerbrief. In de bijlage vindt u de hoofdlijnen van de brief. Het streven is om deze brief voor het kerstreces naar de Tweede Kamer te versturen, conform de toezegging aan de Kamer.
- Begin december wordt een bestuurlijk overleg ingepland tussen DGFO en sectororganisaties om de lijn van de Kamerbrief aan hen voor te leggen.
- De kosten voor het maatregelen en het dekkingsvoorstel worden meegenomen in de nota bij de Kamerbrief.

Overzicht implementatietermijn en verwachte resultaten van maatregelenpakket

In het onderstaande overzicht is voor de maatregelen in beeld gebracht wanneer zij geïmplementeerd kunnen zijn en wanneer de eerste resultaten verwacht kunnen worden.

Datum
11 november 2024

		IMPLEMENTATIE	VERWACHTE RESULTATEN VANAF
REGULIERE EINDEXAMEN	Realisatie expertisepunt passend examineren	2025	Examenjaar 2026
	Verbeteren informatiepositie scholen, ouders en leerlingen over passend examineren en mogelijkheden na zakken	2025	Examenjaar 2026
	Termijn gespreid examen verlengen naar 3 jaar	1 aug 2027, (afhankelijk van juridische capaciteit)	Examenjaar 2028
VSO (EN SAMENWERKINGEN VSO-VO/VAVO)	Gesprek met inspectie over mogelijkheden van het belonen van vo-scholen	2025	<i>Afhankelijk van uitkomsten gesprek Inspectie</i>
	Evaluatie van artikel 3.54 Uitvoeringsbesluit over deskundigheidsverklaringen bij aanpassingen eindexamen	2026	<i>Afhankelijk van uitkomsten evaluatie</i>
	Experimenteren met verschillende vormen van digitale examens in het vo binnen programma digitalisering	2026	<i>Afhankelijk uitkomsten experimenten</i>
	Verkenning naar mogelijkheid om resultaten van vervroegd afgelegde examens te behouden bij afstroom	2026	<i>Afhankelijk uitkomsten verkenning</i>
	Een bestuurlijke afspraak over het aanwijzen van een examencontactpersoon op vso-scholen	2025	Examenjaar 2026
	Verkennen met samenwerkingsverbanden hoe zij mogelijk een verplichte rol kunnen spelen bij passend examineren	Start verkenning 2025	<i>Afhankelijk uitkomsten verkenning</i>
	Bestuurlijke afspraak vo- en vso-sector stimuleren examensamenwerkingen	2025	Examenjaar 2026
VAVO	Verkenning naar beschikbaar stellen van vavo voor vmbo-bb en -kb-leerlingen na zakken.	2025	<i>Afhankelijk uitkomsten verkenning</i>
	Bredere inzet van vso-docenten voor staatsexamen	2025	Examenjaar 2026
MAATREGELEN VERBETERAGENDA STAATSEXAMENS, ZONDER AANPASSINGEN AAN PLANNING COLLEGE-EXAMENS			
	Professionalisering examenbetrokkenen	2025	Examenjaar 2026

Datum
11 november 2024

Professionalisering relatie CvTE en staatsexamenbetrokkenen waaronder ophoging vergoedingen examenbetrokkenen	2025	Examenjaar 2026
Verbeteren informatiepositie kandidaten en scholen	2025	Examenjaar 2026
Verbeteren mogelijkheden voor passend examineren binnen staatsexamen zodat het vergelijkbaar is met de mogelijkheden binnen het reguliere vo	2025	Examenjaar 2026
Verduidelijking/optimaliseren van deelname aan het staatsexamen door specifieke doelgroepen uit het reguliere vo.	2025	Examenjaar 2026
Aanpassingen aan examenlandschap bij DUO die ten gunste komen van staatsexamenbetrokkenen en -kandidaten vanuit het project modernisering examenlandschap	Lopend project waarbij verschillende onderdelen op verschillende momenten worden geïmplementeerd	In 2028 is het project afgerond.

STAATSEXAMEN

TER BESLUITVORMING

Aan: SOCW

Onderwijsprestaties en
Voortgezet Onderwijs

Van

Pers...
| | | |

Datum

24 september 2024

Referentie

48160872

Bijlagen

Intern OCW afgestemd

DUO

Extern OCW afgestemd

CvTE

nota

Uitkomsten verbeteragenda staatsexamens vo en
toekomst examenvoorzieningen

Aanleiding

Aan de Kamer is toegezegd dat zij eind 2024 geïnformeerd wordt over de uitkomsten van de verbeteragenda staatsexamens vo (hierna: verbeteragenda) en de wijze waarop uitvoering gegeven kan worden aan verschillende moties die raken aan het staatsexamen. Parallel aan de verbeteragenda is door OCW opdracht gegeven aan Oberon om onderzoek uit te voeren naar de doelgroepen van de verschillende examenvoorzieningen (regulier vo, staatsexamen en vavo). Op basis van de uitkomsten van de verbeteragenda en het Oberon-onderzoek zijn een probleemanalyse en alternatief scenario voorgesteld die in deze nota nader worden toegelicht en als voorbereiding dienen op de brainstorm van 17 oktober.

Bespreekpunten

Wij vragen u tijdens de brainstorm:

- Kennis te nemen van de uitkomsten van de impactanalyse over de verbeteragenda. Deze zullen tijdens de brainstorm door het CvTE nader worden toegelicht.
- Bespreken of u de conclusie deelt dat op basis van de uitkomsten van de impactanalyse geconcludeerd kan worden dat volledige uitvoering van de verbeteragenda ondoelmatig is en niet reëel vanwege de hoge kosten (€ 18 mln. incidenteel en € 13 mln. structureel) en omdat de maatregelen pas over 6 jaar geïmplementeerd kunnen worden.
- Bespreken met u welke potentieel alternatief we hebben ten aanzien van het passender maken van het reguliere eindexamen voor leerlingen met een ondersteuningsbehoefte.
- Bespreken welke stappen er nodig zijn voor het uitwerken van die alternatieve route.
- Bepalen wat dit betekent voor de communicatie met de Tweede Kamer en de Kamerbrief die is toegezegd om eind 2024 te versturen over de eindrapportage van de verbeteragenda.

Kernpunten

- In 2021 is gestart met de verbeteragenda naar aanleiding van een hoge druk op de staatsexamenorganisatie die is ontstaan door een toename van het aantal kandidaten en een toegenomen vraag naar maatwerk binnen het staatsexamen. Daarnaast zijn er diverse moties aangenomen die oproepen tot substantiële veranderingen in de

staatsexamenorganisatie, waaronder de motie Westerveld c.s.¹ over het bieden van een herkansing aan deelcertificaatkandidaten en de motie Beckerman c.s.² over een gelijktijdige bekendmaking van resultaten met reguliere vo-leerlingen.

- Uit de verbeteragenda is gebleken dat er mogelijkheden zijn om het staatsexamen toekomstbestendiger te organiseren en beter te laten aansluiten bij de wensen en behoeften van vso-leerlingen (en andere kandidaten van het staatsexamen). En daarmee uitvoering te geven aan de moties.
- Randvoorwaardelijk voor het uitvoeren van de moties is dat de college-examens gespreid worden over het jaar. Aan deze maatregelen zijn forse kosten verbonden (circa € 18 mln. incidenteel en € 13 mln. structureel) en gaat het zes jaar duren vanwege de benodigde modernisering van de ICT-landschap bij DUO. voordat deze maatregelen geïmplementeerd kunnen worden. Ook zal dit grote impact hebben op het onderwijs dat wordt gegeven op vso-scholen omdat zij het onderwijsprogramma daarop moeten aanpassen.
- Verder blijven er ook na de implementatie van de maatregelen uit de verbeteragenda nadelen kleven aan het feit dat bij het staatsexamen onderwijs en examinering niet in één hand liggen, vooral voor vso-leerlingen.
- Door in te zetten op deze aanpassingen aan het staatsexamen wordt een dure examenvoorziening gecreëerd die, naar verwachting, door een steeds kleinere groep vso-leerlingen gebruikt zal gaan worden.
- Dit dwingt ons om naar een alternatieve route te kijken.
- Recent zijn de uitkomsten van het onderzoek naar de doelgroepen van de staatsexamens beschikbaar gekomen. Op basis van de uitkomsten van dit Oberon-onderzoek is de conclusie dat er op dit moment geen passende examenvoorziening is voor alle leerlingen: met name voor leerlingen met een ondersteuningsbehoefte (waaronder vso-leerlingen) worden de huidige examenvoorzieningen als onvoldoende passend ervaren of is er onvoldoende mogelijkheid om gebruik te maken van een passende examenvoorziening.
- We zien mogelijkheden om, mede op basis van de uitkomsten van het Oberon-onderzoek, het reguliere eindexamen passender te maken voor vso-leerlingen én reguliere vo-leerlingen met een ondersteuningsbehoefte en de leerlingen beter toe te leiden naar een passende plek.
- Dit kunnen we doen door de volgende maatregelen:
 - Scholen te stimuleren dat de maatwerk mogelijkheden binnen het reguliere eindexamen optimaal worden benut en waar nodig geoptimaliseerd door het verbeteren van communicatie en het aanpassen van wet- en regelgeving.

¹ Kamerstukken II, 2019-2020, 35300, nr. 192

² Kamerstukken II 2023-2024, 3 6410-VIII, nr. 88

- Vso-scholen stimuleren om een examensamenwerking aan te gaan met een reguliere vo-school of vavo-instelling of om toe te werken naar een eigen examenlicentie. Dit kan niet worden afgedwongen. Het is mogelijk om dit te stimuleren door een bestuurlijke afspraak tussen de vo- en vso-sector.
- Met deze maatregelen worden vso-leerlingen in de gelegenheid gesteld om op vergelijkbare wijze met leerlingen uit het regulier vo het eindexamen te doen, waaronder een gelijk uitslagmoment.
- Door in te zetten op het bieden van een passendere en toegankelijker plek binnen het reguliere eindexamen aan leerlingen met een ondersteuningsbehoefte, wordt geen letterlijke uitvoering gegeven aan de moties Westerveld³ en Beckerman⁴ (omdat die zich richten op het staatsexamen). Het achterliggende doel van de motie Beckerman namelijk dat vso-leerlingen een gelijk uitslagmoment hebben met reguliere vo-leerlingen wordt door deze inzet wel mogelijk gemaakt.
- De in deze nota voorgestelde maatregelen die moeten zorgen voor deze beweging kunnen vanaf 2025 ingevoerd worden. Het is echter niet mogelijk om een tijdpad te geven over wanneer alle vso-leerlingen hier effecten van merken, omdat we hiervoor deels afhankelijk zijn van de inzet van v(s)o-scholen.

Toelichting

Vanaf 2021 is onder regie van het College voor Toetsen en Examens (hierna: CvTE) uitvoering gegeven aan de verbeteragenda staatsexamens. Aan de Kamer is toegezegd dat zij eind 2024 wordt geïnformeerd over de uitkomsten. In verband met de leesbaarheid is in de bijlage informatie opgenomen over de verbeteragenda middels de eindrapportage van de verbeteragenda. Tevens is in de bijlage een samenvatting opgenomen van de conceptrapportage van het Oberon-onderzoek naar de doelgroepen van de examenvoorzieningen. Hierin staat onder andere beschreven wat de verschillen zijn tussen de drie examenvoorzieningen (het reguliere vo, het vavo en het staatsexamen)⁵, hun doelgroep en de ervaren knelpunten.

Verbeteragenda staatsexamen biedt kansen, maar staatsexamen blijft knellen

De inzet van de verbeteragenda was om significante aanpassingen te doen aan de inrichting van het staatsexamen zodat deze voorziening onder meer beter passend zou zijn voor vso-leerlingen. Uit de verbeteragenda is gebleken dat er maatregelen mogelijk zijn die leiden tot de gewenste aanpassingen aan het staatsexamen, waaronder het uitvoeren van de motie Westerveld c.s. over het

³ Kamerstukken II, 2019-2020, 35300, nr. 192

⁴ Kamerstukken II 2023-2024, 3 6410-VIII, nr. 88

⁵ Een examenvoorziening is gedefinieerd als een route waarbinnen een leerling toewerkt naar een diploma. De drie voorzieningen leiden tot hetzelfde diploma maar kennen wel verschillende inrichtingen en regels.

bieden van een herkansing voor deelcertificaatkandidaten⁶ en de motie Beckerman over een gelijk uitslagmoment voor vso-leerlingen en leerlingen uit het reguliere vo.⁷ In de bijlage is de conceptversie opgenomen van de eindrapportage van de verbeteragenda.

Randvoorwaardelijk voor het uitvoeren van beide moties is dat het college-examen voortaan op meerdere momenten kan worden afgelegd. Op dit moment vindt dit examen plaats na het centrale examen, in de zomermaanden. Uit de impactanalyse van de verbeteragenda is gebleken dat er mogelijkheden zijn om de planning van het staatsexamen aan te passen zodat het college-examen ook voor het centraal examen kan worden afgelegd, maar hier zijn forse consequenties aan verbonden:

- Het duurt minimaal vijf jaar voordat deze maatregelen geïmplementeerd kunnen worden vanwege de samenhang met het lopende ICT-traject waarbij het examenlandschap bij DUO wordt gemoderniseerd. Het is niet mogelijk om substantiële aanpassingen te doen aan de bestaande processen en procedures van het staatsexamen totdat deze modernisering is afgerond.
- De kosten voor de implementatie van de maatregelen bedragen incidenteel € 18 mln. en structureel € 13 mln. per jaar. De reden waarom de kosten voor de implementatie van deze maatregelen zo hoog zijn, is met name het feit dat het spreiden van de college-examens zorgt voor een enorme organisatielast bij DUO.
- Het aanpassen van de planning van de college-examens vraagt ook dat er grootschalige aanpassingen worden gedaan aan hoe het onderwijs op de vso-scholen wordt ingericht.

Op basis van deze uitkomsten is geconstateerd dat door dergelijke aanpassingen te doen aan het staatsexamen een dure examenvoorziening wordt gecreëerd voor een relatief kleine doelgroep.⁸

Naast de maatregelen die nodig zijn om uitvoering te geven aan beide moties, zijn er uit de verbeteragenda ook andere voorstellen gekomen die de komende jaren kunnen worden doorgevoerd en die wel leiden tot verbeteringen aan het staatsexamen zonder dat zij grote organisatorische impact (en bijbehorende kosten) hebben. Zo wordt onder andere ingezet op de professionalisering van examenbetrokkenen zodat zij beter in staat worden gesteld om kandidaten met

⁶ Motie Westerveld c.s. over herkansingsmogelijkheden voor certificaatkandidaten in het vso. Verzoekt de regeling om met het CvTE te kijken naar de beschikbaarheid van examinatoren en de mogelijkheden om voor de leerlingen voor wie het behalen van de certificaten noodzaak is vanwege vervolgopleiding of leeftijd, wel een herkansing te bieden.

⁷ Motie Beckerman over het gelijktijdig bekendmaken van de resultaten van de schriftelijke examens van zowel staatsexamenkandidaten als overige kandidaten. Verzoekt de kabinet om het CvTE de opdracht te geven de resultaten van de schriftelijke examens van zowel staatsexamenkandidaten als overige kandidaten gelijktijdig bekend te maken.

⁸ In totaal doen jaarlijks 7000 kandidaten het staatsexamen waarvan circa 3500 kandidaten afkomstig zijn uit het vso.

een ondersteuningsbehoefte te examineren, en op betere informatievoorziening aan kandidaten en vso-scholen over wat zij kunnen verwachten bij het staatsexamen. Daarnaast worden de taakvergoedingen van examenbetrokkenen opgehoogd en worden de mogelijkheden verbeterd om passend te examineren voor alle kandidaten, waaronder de vso-leerlingen.

Om te zorgen voor een meer passende examenvoorziening voor vso-leerlingen, is het kansrijker om meer vso-leerlingen gebruik te laten maken van het reguliere eindexamen. Dit kan doordat vso-scholen toewerken naar een eigen examenlicentie of een examensamenwerking aangaan met een reguliere vo-school of vavo. Dit zorgt ervoor dat vso-leerlingen en leerlingen uit het reguliere vo een gelijk uitslagmoment hebben en hoeven de vso-leerlingen niet in de zomermaanden op te gaan voor het examen. Daarvoor is het nodig dat wordt ingezet op barrières weg nemen in het reguliere eindexamen zodat het passender wordt voor deze doelgroep. De kosten hiervoor zijn lager en de doeltreffendheid hoger dan het passender maken van het staatsexamen voor vso-leerlingen. Van vo-scholen en/of vavo-instellingen vraagt het dat zij in afstemming met de vso-scholen bepalen op welke wijze het examen voor de vso-leerlingen en eventueel het bijbehorende onderwijs kan worden afgenomen.

Probleemanalyse

Uit het Oberononderzoek en de verbeteragenda staatsexamens komt duidelijk naar voren dat we op dit moment niet voor iedere leerling/kandidaat een passende vorm van examineren hebben. Passend is hierbij breed gedefinieerd. Het gaat niet alleen om de daadwerkelijke mogelijkheden maar ook om de beleving van de leerling. Samengevat worden de volgende knelpunten ervaren:

- Voor met name vso-leerlingen en leerlingen die formeel ingeschreven staan op het reguliere vo maar daar geen (voltijds) onderwijs volgen⁹, zien we een noodzaak om het reguliere eindexamen passender te maken. Deze leerlingen zijn nu nog te vaak op het staatsexamen aangewezen, omdat scholen denken dat hen niet het benodigde maatwerk kan worden geboden in het reguliere vo.
- Scholen zijn vaak onvoldoende bekend met de verschillende manieren waarop er maatwerk kan worden geboden aan leerlingen en ervaren het als veel uitzoekwerk.
- Het staatsexamen is prettig voor vso-scholen, omdat de organisatie van het examen hiermee uit handen wordt genomen. Leerlingen ervaren echter soms knelpunten, onder andere vanwege de inrichting van het examen (bijvoorbeeld een college-examen op één moment) en de herkansingen in de zomervakantie.
- Vso-scholen kunnen ook gebruikmaken van het reguliere eindexamen, ofwel door samen te werken met een reguliere vo-school, ofwel door een

⁹ Het gaat dan bijvoorbeeld om thuiszitters en leerlingen die een traject volgen op een OPDC (een orthopedagogisch didactisch centrum).

eigen examenlicentie te krijgen. Hierbij worden echter zowel inhoudelijke als organisatorische knelpunten ervaren.

- Een examensamenwerking tussen het vo en het vso vraagt om bereidwilligheid van het reguliere vo. Op organisatorisch vlak vraagt het iets van beide scholen.
- Voor een eigen examenlicentie moeten vso-scholen onder andere beschikken over voldoende bevoegde docenten.
- Langdurig zieke leerlingen kunnen hun examen in het reguliere vo maximaal over twee jaar spreiden en dit is soms te kort. Bij het staatsexamen en het vavo kan er gespreid worden over tien jaar.¹⁰
- Het vavo biedt met name voor gezakte leerlingen diverse voordelen, zoals het feit dat zij daar reeds met goed gevolg afgelegde vakken niet opnieuw hoeven te doen. De doorstroom naar deze voorziening is echter nog niet optimaal, omdat scholen leerlingen niet altijd volledig voorlichten over hun mogelijkheden om naar het vavo te gaan na zakken.
- De leeftijdsgrens van 16 jaar en de reistijd naar een vavo-instelling worden als knelpunt ervaren in de toegankelijkheid van het vavo. Daarnaast is het momenteel niet mogelijk voor vmbo-bb-/-kb-leerlingen om door te stromen naar het vavo, omdat er op het vavo geen beroepsgerichte vakken aangeboden worden.

Alternatief scenario

Om oplossingen te realiseren voor de genoemde knelpunten kan worden ingezet op het passender maken van het reguliere eindexamen voor leerlingen met een ondersteuningsbehoefte en op stimuleren van vso-scholen om gebruik te maken van het reguliere eindexamen. Hiermee kunnen we passende examenvoorzieningen creëren voor zowel vso-leerlingen als leerlingen in het reguliere vo die vanwege een complexere ondersteuningsbehoefte momenteel geen passend eindexamen kunnen doen. Tegelijkertijd wordt binnen het alternatieve scenario ook gewerkt aan het verbeteren van het staatsexamen middels maatregelen die zeer beperkte impact hebben op de uitvoering bij DUO.

Regulier vo

- De expertise van scholen over het vormgeven van individuele (examen)trajecten wordt vergroot door:
 - Kennis te delen over de ruimte en mogelijkheden bij het opstellen van maatwerkprogramma's voor het schoolexamen.
 - Kennis te delen over maatwerk aanpassingen waarvoor wel/geen deskundigenverklaring nodig is.
- De mogelijkheden voor het afleggen van gespreid examen wordt vergroot, zodat het indien nodig ook mogelijk wordt om nog in het derde jaar de laatste vakken te behalen (met een vast evaluatiemoment in het tweede

¹⁰ Hoewel spreiding over tien jaar mogelijk is, ronden bijna alle vso-leerlingen het staatsexamen binnen drie jaar af.

jaar). Hiermee kunnen we zowel langdurig zieke leerlingen als leerlingen uit het vso beter bedienen.

- De activiteiten van het CvTE als expertisepunt voor passend examineren voor leerlingen met een specifieke ondersteuningsbehoefte worden nog sterker gepositioneerd en waar nodig uitgebreid.
- De communicatie over de mogelijkheden voor leerlingen na zakken wordt verbeterd. Het gaat zowel om communicatie naar en vanuit scholen, als om communicatie naar leerlingen en hun ouders/verzorgers.
- OCW evalueert artikel 3.54 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 over de deskundigenverklaring bij aanpassingen aan het eindexamen in samenhang met een onderzoek van Cito naar de factoren die van invloed zijn op de hoogte van de lat/de waarde van het diploma.
- Binnen het programma digitale examens experimenteren we met verschillende vormen van digitale examens in het vo. Hiermee kunnen we mogelijk zowel tegemoetkomen aan de geuite wens tot meer flexibilisering van het centraal examen, als leerlingen met een ondersteuningsbehoefte beter bedienen door digitale mogelijkheden binnen het examen.
- OCW verkent of het mogelijk is dat resultaten van vervroegd afgelegde examens behouden worden bij afstroom en de overstap naar een andere examenvoorziening vanwege ziekte of persoonlijke omstandigheden.

Vavo

- OCW verkent of het vavo ook voor vmbo-bb- en -kb-leerlingen beschikbaar kan worden voor de avo-vakken (met name na zakken).¹¹ Hierbij betrekken we ook de vraag of de leeftijdsgrens (nu 16 jaar) voor uitbesteding aan het vavo kan worden verlaagd naar 15 jaar (alleen voor leerlingen die zijn gezakt).

Staatsexamen

- De mogelijkheden voor deelname aan het staatsexamen voor specifieke doelgroepen blijft en worden waar nodig verduidelijkt/geoptimaliseerd. Hiermee geven we leerlingen toegang tot het staatsexamen als zij wel staan ingeschreven op het reguliere vo maar daar (naar het oordeel van de school) écht geen examen kunnen doen.
- Het CvTE en DUO verkennen de mogelijkheden van de inzet van een bredere groep vso-docenten binnen het staatsexamen. De afgelopen jaren zijn op dit vlak meerdere succesvolle experimenten uitgevoerd binnen de verbeteragenda. Enerzijds zorgt dit voor voldoende examenbetrokkenen met specifieke kennis over kandidaten met een ondersteuningsbehoefte bij het staatsexamen. Anderzijds draagt het bij aan de professionalisering van vso-docenten op het gebied van examinering en verkleint het

¹¹ Hiervoor is het randvoorwaardelijk dat leerlingen de praktijkvakken op de reguliere school hebben afgerond omdat het momenteel niet mogelijk is om de praktijkvakken af te ronden op het vavo.

mogelijk de stap voor vso-scholen om leerlingen te laten deelnemen aan het reguliere eindexamen.

- Het CvTE zorgt voor professionalisering van examenbetrokkenen, zodat zij beter in staat worden gesteld om het staatsexamen af te nemen bij kandidaten met een ondersteuningsbehoefte, onder meer door training.
- Het CvTE professionaliseert de relatie met staatsexamenbetrokkenen door onder andere de taakvergoedingen voor examenbetrokkenen aan te passen, zodat deze beter aansluiten bij de uitvoeringstaak, gericht te sturen op generieke en specifieke competenties van examenbetrokkenen en het verplicht stellen van een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG).
- Het CvTE verbetert de mogelijkheden van passend examineren bij het staatsexamen, zodat kandidaten van dezelfde mogelijkheden en hulpmiddelen gebruik kunnen maken als kandidaten in het reguliere vo.
- Het CvTE verbetert de informatiepositie van kandidaten en scholen over het staatsexamen en over de mogelijkheden tot passend examineren bij het staatsexamen.
- Vanuit het project modernisering van het examenlandschap bij DUO worden de komende jaren aanpassingen gedaan aan het examenlandschap, waardoor de staatsexamenkandidaten en -betrokkenen directe verbeteringen zullen ervaren zoals een nieuwe aanmeldapplicatie voor kandidaten, het automatiseren van het proces rondom correctie en de mogelijkheid voor examenbetrokkenen om makkelijker en sneller declaraties in te dienen.

Vso (en samenwerkingen vo-vso)

- Aan vso-scholen wordt de oproep gedaan om te zorgen voor een examencontactpersoon op school die een adviserende rol speelt richting het bevoegd gezag over wat een passende manier van examineren is voor de leerlingen op de school.
- OCW biedt helderheid over wat er van vo- en vso-scholen verwacht mag worden bij een examensamenwerking (incl. bekostiging) en zorgt voor betere kennis hierover in beide sectoren.
- OCW stuurt aan op een bestuurlijke afspraak met de vo- en vso-sector om samenwerkingen op het gebied van examinering te stimuleren.
Mogelijke onderdelen van deze afspraak:
 - Vo-scholen stellen zich open voor een samenwerking met een vso-school.
 - De examencontactpersonen op de vso-scholen denken actief mee met de reguliere vo-scholen over de wijze waarop het eindexamen voor de vso-leerlingen passend kan worden vormgegeven.
- Er wordt nu niet ingezet op een juridische verplichting voor het aangaan van een examensamenwerking of het toewerken naar een eigen examenlicentie voor vso-scholen, maar op een bestuurlijke afspraak op dit vlak. De verwachting is dat een bestuurlijke afspraak eerder tot resultaten leidt. Indien blijkt dat de voorgestelde maatregelen

onvoldoende effect hebben dan is een juridische verplichting alsnog mogelijk.

- Naar aanleiding van de wetsevaluatie kwaliteit vso beziet OCW welke mogelijkheden er zijn om examinering in het vso een impuls te geven (bijvoorbeeld voorwaardelijke examenlicenties) en hoe knelpunten, zoals het tekort aan bevoegde vakleraren, kunnen worden opgelost.

Tijdpad alternatief scenario

Hoewel deze maatregelen inhoudelijk tot betere uitkomsten kunnen leiden voor vso-leerlingen en andere kandidaten, kan er geen concreet tijdpad aan gekoppeld worden over wanneer veranderingen voor vso-leerlingen merkbaar zijn. Het zal immers van de medewerking van vso- en vo-scholen afhangen hoe snel we deze transitie kunnen laten plaatsvinden en dit kan niet worden afgedwongen worden. Voor een deel van de maatregelen is implementatie in 2025 al mogelijk waardoor de beweging op korte termijn gestart kan worden. In een bestuurlijke afstemming kan met de sector(en) worden bezien wat een reëel tijdpad is waarop veranderingen voor de vso-leerlingen merkbaar zijn.

De verwachting is dat op termijn het alternatieve scenario voor het merendeel van de vso-leerlingen die momenteel gebruik maken van het staatsexamens (circa 3500 vso-kandidaten per jaar) het reguliere eindexamen passend zal zijn. Tegelijkertijd is de inschatting dat voor een klein deel van de vso-leerlingen het staatsexamen toch het meest passend blijft omdat bijvoorbeeld vso-scholen door omstandigheden niet in staat zijn om het onderwijs en het examen op de eigen school te combineren of omdat leerlingen het examen door persoonlijke omstandigheden genoodzaakt zijn om examen te spreiden over meerdere jaren.

Relatie tot moties

Indien wordt ingestemd met het alternatief scenario in deze nota en de inzet wordt verlegd naar passender maken van het reguliere eindexamen voor leerlingen met een ondersteuningsbehoefte en het toeleiden van vso-leerlingen naar het reguliere eindexamen, is er sprake van een koerswijziging waardoor geen (letterlijke) uitvoering gegeven gaat worden aan onderstaande moties:

- Motie van Westerveld c.s. over herkansingsmogelijkheden voor certificaatkandidaten in het vso.¹²
 - Deze motie is formeel afgedaan, maar het verzoek is nooit ingewilligd omdat dit onuitvoerbaar was en is.
- Motie Beckerman over het gelijktijdig bekendmaken van de resultaten van de schriftelijke examens van zowel staatsexamenkandidaten als overige kandidaten.¹³
 - Het is in 2025 geregeld dat het overgrote deel van de staatsexamenkandidaten zijn CE-resultaat voortaan eerder krijgt.

¹² Kamerstukken II, 2019-2020, 35300, nr. 192

¹³ Kamerstukken II 2023-2024, 36410-VIII, nr. 88

Met de hierboven voorgestelde maatregelen wordt niet toegewerkt naar een structurele oplossing waarbij de garantie kan worden afgegeven dat alle kandidaten het CE-resultaat ontvangen voordat zij starten aan het college-examen.

- Daarnaast zorgt het eerder bekend maken van resultaten niet tot een gelijk uitslagmoment voor álle leerlingen/kandidaten, zoals in de overwegingen van deze motie is opgenomen.
- Als vso-scholen de overstap maken naar het reguliere examen wordt voor hun leerlingen dit knelpunt weggenomen waardoor er een gelijk uitslagmoment ontstaat voor vso- en vo-leerlingen. Hiermee wordt het doel van deze motie wel gerealiseerd.
- Motie van het lid Ceder c.s. over de mogelijkheid van vakcertificaten voor leerlingen in het reguliere onderwijs die hier baat bij hebben.¹⁴
 - Deze motie heeft geen directie relatie met het staatsexamen, maar richt zich wel op de inrichting van de examenvoorzieningen. Gelet op de mogelijkheden in het reguliere vo zien we geen noodzaak om vakcertificaten mogelijk te maken. Wel willen we bezien of bij afstroom of overstap naar een andere onderwijs- of examenvoorziening leerlingen onder voorwaarden hun resultaten van vervroegd afgelegde examens kunnen behouden.

Vervolgproces en krachtenveld

- Eind 2024 is toegezegd dat de Kamer geïnformeerd wordt over de uitkomsten van de verbeteragenda en de voorgestelde probleemanalyse en het alternatieve scenario.
- De voorgestelde probleemanalyse en bijbehorende maatregelen zijn nog niet voorgelegd aan sectororganisaties vanwege de politieke gevoeligheid rond de moties.
- Op 24 oktober staat een bijeenkomst met sectororganisaties gepland waarin zij worden meegenomen in de uitkomsten van het doelgroepenonderzoek en, afhankelijk van de uitkomsten van de brainstormsessie, in de voorgestelde probleemstelling en bijbehorende maatregelen.
- In een aparte sessie zullen jongerenorganisaties (waaronder LBVSO) meegenomen worden in deze beleidslijn. Hier zijn goede ervaringen mee opgedaan in het programma inclusief onderwijs.
- Na de bijeenkomst met sectororganisaties zal worden toegewerkt naar een bestuurlijke afstemming met sectororganisaties waarin kan worden bezien wat een reëel tijdspad is voor het realiseren van de alternatieve route.

¹⁴ Kamerstuk II 2023-2024, 36419-VIII, NR.83